

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

στα ελληνικά μνημεία unesco

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

► συντελεστές έργου

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Αναστασία Λαζαρίδου, Δρ Αρχαιολόγος, Επίτιμη Προϊσταμένη Διεύθυνσης Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων & Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Νικολέττα Σαραγά, Αρχαιολόγος, Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων & Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

ΣΥΛΛΗΨΗ–ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ανδρομάχη Κατσελάκη, Δρ Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων & Επικοινωνίας ΔΑΜΕΕΠ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΡΑΞΗΣ

Νικήτας Γεωργιόπουλος, Αρχαιολόγος, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ–ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αθηνά Παπαδάκη, Αρχαιολόγος MSc Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ–ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σπήλιος Πίστας, Γραφίστας, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

Ελευθερία Βλάχου, Αρχαιολόγος–Μουσειολόγος
Αθηνά Παπαδάκη

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΩΝ

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ειρήνη-Μαργαρίτα Καλομοίρη, Γραφίστρια-Μουσειολόγος
Βασίλης Δημόπουλος, Γραφίστας, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ
Ειρήνη Χαραλαμπίδη, Γραφίστρια, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΕΡΕΥΝΑ–ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ιωάννης Βαξεβάνης, Αρχαιολόγος Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων
Ελευθερία Βλάχου
Ιωάννης Εβρενόπουλος, Δρ Αρχαιολόγος Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων
Αθηνά Παπαδάκη

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ιωάννης Βαξεβάνης
Αθηνά Παπαδάκη

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Εφορεία Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Translix USCS IKE

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Radiant Technologies: Ανδρέας Σαντρουζάνος, Σπήλιος Πίστας

► ευχαριστίες

Άννα-Μαρία Κάσδαγλη, Αρχαιολόγος, ΕΦΑ Δωδεκανήσου

ISBN XXX-XXX-XXX-X

Υπουργείο Πολιτισμού

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων,
Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

Απαγορεύεται η οποιαδήποτε μερική ή ολική ανατύπωση χωρίς την άδεια του εκδότη

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Το ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού διατηρεί τα πνευματικά δικαιώματα επί των απεικονιζόμενων αρχαίων και επί των φωτογραφιών και ο Οργανισμός Διαχείρισης & Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων εισπράττει τα τέλη δημοσίευσης αυτών (©ΥΠΠΟ-ΟΔΑΠ).

Χρησιμοποιούνται επίσης εικόνες με copyright
©UNESCO, ©Wikimediacommons,
© OUR PLACE The World Heritage Collection

Διαφορετική προέλευση εικόνων αναφέρεται στην ενότητα Προέλευση εικόνων.

Copyright © 2023 Υπουργείο Πολιτισμού

Η δράση «Ελλάδα και UNESCO: Παραγωγή παιδαγωγικών εργαλείων για την ανάδειξη χώρων και μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς στην ελληνική επικράτεια», υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», ΕΣΠΑ 2014-2020.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

στα ελληνικά μνημεία unesco

Η μεσαιωνική πόλη της Ρόδου

ΜΝΗΜΕΙΟ
UNESCO

8

Δέκα βήματα μέχρι...

1.

Εδώ υπήρχε ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου.

Ο Κολοσσός ήταν το γιγάντιο άγαλμα του θεού Ήλιουπου δέσποζε στο λιμάνι της πόλης¹, στημένο στο αρχαίο ιερό του θεού Ήλιου.

2.

Η είσοδος του κύριου λιμανιού, έκλινε με μια μεγάλη αλυσίδα.

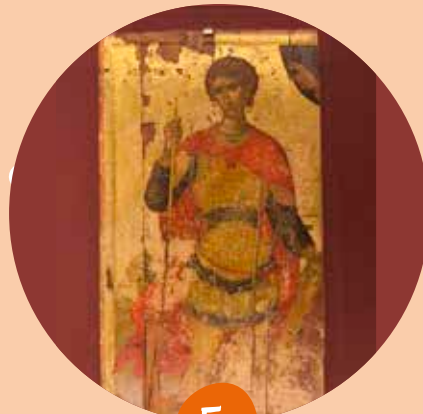
Η αλυσίδα ένωνε τους δύο ισχυρούς πύργους του λιμανιού.

3.

Είναι «πράγματι η πόλη του ήλιου που της ταιριάζει η θεϊκή ομορφιά»².

Κτισμένη με το Ιπποδάμειο ρυμοτομικό σύστημα, η αρχαία πόλη είχε ισχυρές οχυρώσεις, οικοδομικά τετράγωνα και ορθογώνιο σύστημα δρόμων, υπόγειο υδρευτικό και αποχετευτικό σύστημα³.

5.

Σε αυτό το νησί ξεκίνησε η λατρεία του αγίου Φανουρίου από τον 14ο αιώνα.

7.

Πολλά ιπποτικά εμβλήματα σώζονται διακρίνονται στα τείχη και τα μεσαιωνικά κτήρια της πόλης⁴.

Τα εμβλήματα αυτά αποτελούν πολύτιμη μαρτυρία για την ασφαλή χρονολόγησή των μνημείων της πόλης και την οικονομική δραστηριότητα που ανέπτυξαν τα πρόσωπα στους οποίους αυτά ανήκουν.

...την Ρόδο!

9.

Εδώ έγινε το 1856 ο μεγαλύτερος σεισμός στην Ελλάδα μεγέθους 8,2 Ρίχτερ.

Η ιστορία της Ρόδου περιλαμβάνει ισχυρότατους σεισμούς που προκάλεσαν μεγάλες καταστροφές. Ο Κρητικός λόγιος Ιωάννης Πλουσιανός περιγράφει και παλιρροϊκό κύμα (τσουνάμι) που έπληξε την πόλη της Ρόδου από το σεισμό του 1481.

4.

Η κατάκτηση της πόλης από τους Οθωμανούς το 1522 αποτέλεσε το θέμα όπερας.

Η όπερα «The Siege of Rhodes» (Η πολιορκία της Ρόδου) του William Davenant (1656) θεωρείται η πρώτη όπερα της Αγγλίας.

6.

Η παπική εκκλησία παραχωρούσε συγχωροχάρτια προς πώληση.

Ορισμένα από τα έσοδα ενίσχυαν τις οχυρώσεις της πόλης.

8.

Στους μεσαιωνικούς χρόνους ήταν μια χαρακτηριστική καστροπολιτεία της Μεσογείου.

Η πόλη διέθετε λαμπρά κοσμικά και εκκλησιαστικά κτήρια, γοθικής και αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής.

10.

Αποτελεί μίας από τις καλύτερα διατηρημένες οχυρωμένες πόλεις-λιμάνια του Αιγαίου.

Οι οχυρώσεις και τα λαμπρά μνημεία της ιπποτικής Ρόδου προκαλούσαν το θαυμασμό των ξένων περιηγητών.

Η μεσαιωνική πόλη της Ρόδου...

Η πόλη
των Ιπποτών

ΤΙ;

- Μεσαιωνική πόλη

ΠΟΥ;

- Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου, Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου

ΠΟΤΕ;

- 1309: Κατάκτηση από τους Ιωαννίτες ιππότες
- 1522: Κατάκτηση από τους Οθωμανούς

τι λένε οι αριθμοί:

800

ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ

η έκταση της οχυρωμένης πόλης
(ίση με 112 γήπεδα ποδοσφαίρου)

8.000

ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ
της ιπποτικής πόλης

6375 τμ.

ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΠΑΛΑΤΙΟΥ
του Μεγάλου Μαγίστρου

3500 μ.

Η ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΣ
των τειχών

...στον κατάλογο της UNESCO!

Η ένταξη στον Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO έγινε με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ
ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ: 1988

κριτήριο i

Τα τείχη της Ρόδου, μιας πόλης που για μεγάλο διάστημα παρέμεινε अपόρθητη, δείχνουν την επίδραση της Δύσης στην στρατιωτική αρχιτεκτονική της Ανατολικής Μεσογείου.

κριτήριο ii

Η παλιά πόλη της Ρόδου, με τα φράγκικα και οθωμανικά της κτίρια, αποτελεί ένα μοναδικό σύνολο παραδοσιακού οικισμού με σημαντικά θρησκευτικά, κοσμικά και στρατιωτικά μνημεία.

κριτήριο iii

Κτισμένη στο βόρειο άκρο του νησιού, η Ρόδος αποτελεί ένα από τα ωραιότερα αστικά σύνολα της γοθικής περιόδου στην Ανατολική Μεσόγειο. Το κύριο λιμάνι της παλαιότερα κοσμούσε ο Κολοσσός του Χάρπτος του Λίνδιου, ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου.

56
ΙΠΠΟΤΙΚΑ
ΚΑΣΤΡΑ

στα Δωδεκάνησα

1. Γενική άποψη της πόλης.

Περιδιαβαίνοντας στη μεσαιωνική πόλη

της Ρόδου με τον γραμματέα Γουλιέλμο!

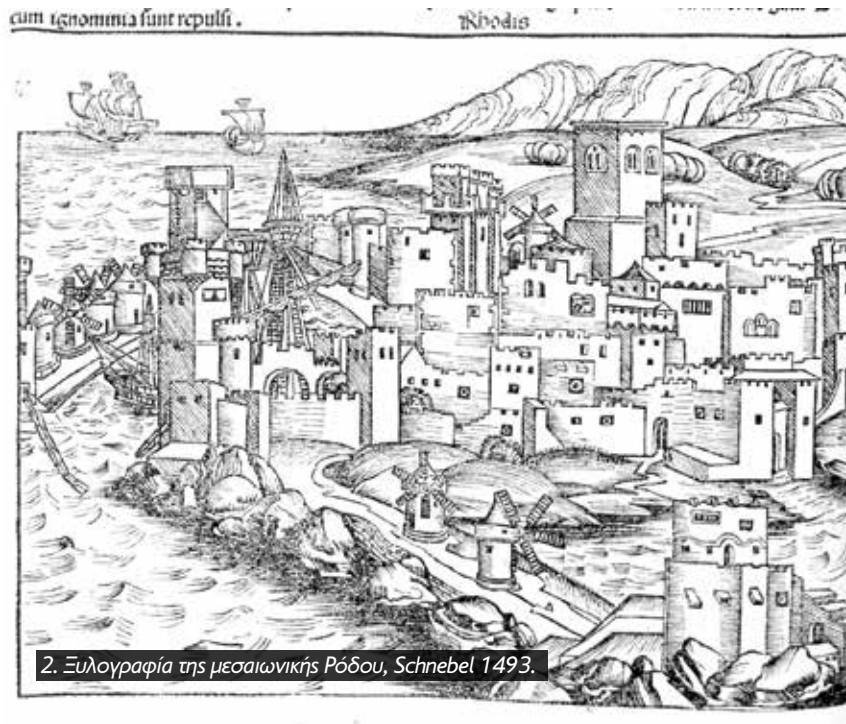

Το περιβάλλον...

Μυρτιές και λεμονιές, λεβάντες και ρόδα ...οι κήποι της Ρόδου

Η μεσαιωνική Ρόδος φημιζόταν για τους πανέμορφους κήπους της, σημαντικά τοπόσημα στην πόλη. Οι περισσότεροι αποτελούσαν χώρους αναψυχής, χωρίς να αποκλείεται η παραγωγή προϊόντων. Στον κήπο του Νέου Νοσοκομείου καλλιεργούνταν συστηματικά φαρμακευτικά βότανα.

Οι περιηγητές αναφέρονται με θαυμασμό στα οπωροφόρα δέντρα, τα εξωτικά ζώα και τα αγάλματα που στόλιζαν τον περίφημο κήπο που ίδρυσε ο μεγάλος μάγιστρος Pierre d'Aubusson (1476- 1503) κοντά στο Μεγάλο Παλάτι.

2. Ξυλογραφία της μεσαιωνικής Ρόδου, Schnebel 1493.

3. Ο κήπος του Νέου Νοσοκομείου.

...και το τοπίο

- Η Ρόδος βρίσκεται στο βορειότερο τμήμα του νησιού, όπου διαμορφώνονται πέντε φυσικά λιμάνια.
- Βρίσκεται στο σταυροδρόμι των θαλάσσιων δρόμων ανάμεσα σε Ανατολή με Δύση και Βορρά με Νότο και πάντα ήταν σημαντικός εμπορικός σταθμός.
- Η πόλη αναπτύσσεται κλιμακωτά μεταξύ των λιμανιών και του ομαλού λόφου της Ακρόπολης ή του Αγίου Στεφάνου, μέγιστου ύψους 100 μ.
- Το τοπίο είναι απaráμιλλου φυσικού κάλλους, όμως η συνεχής κατοίκηση και τα οικοδομικά έργα αλλοίωσαν καθοριστικά το φυσικό ανάγλυφο του εδάφους και το τοπίο.

Πράσινες λεπτομέρειες

Οι Ιωαννίτες Ιππότες εισήγαγαν στη Ρόδο την καλλιέργεια του ζαχαροκάλαμου και οργάνωσαν την παραγωγή και διακίνηση της ζάχαρης, πολύτιμου προϊόντος στα μεσαιωνικά χρόνια.

Η Ρόδος στον χρόνο

42 π.Χ.

Πολιορκία και άλωση της Ρόδου από τον Ρωμαίο συγκλητικό Γάιο Κάσσιο Λογγίνο.

305-304 π.Χ.

Ανεπιτυχής πολιορκία της Ρόδου από τον Μακεδόνα στρατηγό Δημήτριο τον Πολιορκητή.

408 π.Χ.

Ίδρυση της πόλης της Ρόδου μετά από τον «συνοικισμό» των τριών αρχαίων πόλεων Λίνδου, Καμίρου και Ιαλυσού. Η Ρόδος γνωρίζει μεγάλη ακμή κατά τους ελληνιστικούς χρόνους (323-42 π.Χ.) και εξελίσσεται σε μία από τις λαμπρότερες ελληνικές πόλεις.

314 μ.Χ.

Η Ρόδος αποτελεί την πρωτεύουσα της «*Επαρχίας των νήσων*» που υπάγεται στη «*Διοίκηση της Ασιανής*».

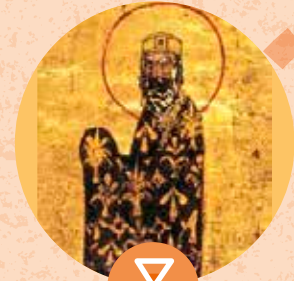
**Αρχές 6ου αι. μ.Χ.
(πριν από το 535)**

Η Ρόδος εξακολουθεί να αποτελεί πρωτεύουσα της βυζαντινής «*Επαρχίας των νήσων*» και γνωρίζει μεγάλη ακμή.

653/654 μ.Χ.

Λεπλασία της Ρόδου από τον εμίρη της Συρίας Μωαβία, μετέπειτα πρώτο χαλίφη της δυναστείας των Ομεϊαδών της Δαμασκού, 661-680.

1082

Παραχώρηση εμπορικών προνομίων στους Βενετούς από τον βυζαντινό αυτοκράτορα Αλέξιο Α΄ Κομνηνό (1081-1118) και εγκατάσταση στη Ρόδο Βενετικού εμπορικού σταθμού.

Β΄ μισό 7ου αιώνα μ.Χ.

Η βυζαντινή πόλη της Ρόδου αποκτά ισχυρά τείχη. Από τα τέλη του 7ου αιώνα η Ρόδος ανήκει στο βυζαντινό ναυτικό θέμα (διοικητική περιφέρεια) των Καραβησιάνων -μεταγενέστερο θέμα των Κιβυραιωτών.

1230

Υπαγωγή της Ρόδου στην αυτοκρατορία της Νίκαιας. Το 1278 το νησί παραχωρείται από τη βυζαντινή αυτοκρατορία σε κουρσάρους.

1309, 15 Αυγούστου

Κατάληψη της Ρόδου από τους Ιωαννίτες Ιππότες.

1444

Πολιορκία της Ρόδου από τους Μαμελούκους της Αιγύπτου.

1912

Κατάληψη των Δωδεκανήσων από τους Ιταλούς.

1522

Πολύμηνη πολιορκία και κατάληψη της Ρόδου από τον Οθωμανό σουλτάνο Σουλεϊμάν Μεγαλοπρεπή.

1480, 23 Μαΐου-18 Αυγούστου

Πολύμηνη πολιορκία της Ρόδου από τον Οθωμανό σουλτάνο Μωάμεθ Β΄ τον Πορθητή.

1912-1947

Ιταλοκρατία στα Δωδεκάνησα.

1948, 7 Μαρτίου

Ενσωμάτωση των Δωδεκανήσων στο ελληνικό κράτος, σε συνέχεια της Συνθήκης των Παρισίων, με την οποία η Ιταλία παραχωρεί τα Δωδεκάνησα στην Ελλάδα (1947, 10 Φεβρουαρίου).

1960

Κήρυξη ολόκληρης της μεσαιωνικής πόλης ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο.

1988

Εγγραφή στον Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.

Μορφές μέσα στους αιώνες

Κυβερνήτες, πολιορκητές και λόγιοι
από τη Δύση και την Ανατολή διαμόρφωσαν
με το δικό τους τρόπο την ζωή και την πορεία
του νησιού ως σταυροδρόμι των πολιτισμών.

ΜΕΓΑΛΟΙ ΜΑΓΙΣΤΡΟΙ

Οι περισσότεροι από τους λατίνους διοικητές
της Ρόδου διακρίθηκαν για τη μετριοπαθή
πολιτική τους απέναντι στον γηγενή πληθυσμό.

**Juan
Fernandez
de Heredia**
(1310–1396)

Ικανότατος πολεμιστής,
αυλικός και πολιτικός, διακι-
νητής και παραγγελιοδότης
πολύτιμων βιβλίων, ήταν ο
εμπνευστής της πρώτης ιστο-
ρίας του ελληνικού χώρου.

**Pierre
d'Aubusson**
(1423–1503)

Γάλλος από την Ωβέρνη.
Υπήρξε ένας από τους σημαντικότε-
ρους μεγάλους μάγιστρους της Ρόδου.
Μετά την επιτυχή απόκρουση των
Οθωμανών το 1480, αναγορεύθηκε
καρδινάλιος το 1489
και λεγάτος της Ασίας.
Ο ίδιος ήταν μηχανικός
και φρόντισε για την ενίσχυση
των οχυρώσεων
της Ρόδου.

Πολλοί από τους μεγάλους μάγιστρους ανέπτυξαν
σημαντική οικοδομική δραστηριότητα, ενώ συνέβαλλαν
στην καλλιέργεια των τεχνών και των γραμμάτων.

ΟΘΩΜΑΝΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΤΕΣ

Μωάμεθ Β΄
(1432–1481)

Το 1480 ο στρατός του κατακτητή της Κωνσταντινούπολης πολιορκήσε με σφοδρότητα για τέσσερις μήνες την πόλη της Ρόδου. Χάρη στη γενναία αντίσταση του μεγάλου μαγίστρου Pierre d'Aubusson και των αμυνόμενων η πολιορκία οδηγήθηκε σε αποτυχία, προκαλώντας ωστόσο στην πόλη τεράστιες απώλειες και καταστροφές.

Σουλεϊμάν Α΄ Μεγαλοπρεπής
(1494–1566)

Η πολύμηνη πολιορκία της Ρόδου από τον σουλτάνο Σουλεϊμάν Α΄ οδήγησε στη συνθηκολόγηση των δύο μερών και την παράδοση της πόλης στους Οθωμανούς το Δεκέμβριο του 1522.

ΜΑΣΤΟΡΕΣ, ΠΡΩΤΟΜΑΣΤΟΡΕΣ & ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ

Τα οικοδομικά έργα των οχυρώσεων της Ρόδου εκτελούσαν τεχνίτες, που αναφέρονται ως μάστορες (*magistri muratores*). Ο πρωτομαΐστορας ή πρωτομάστορας (*protomagistro*) αναλάμβανε τη σχεδίαση και διεύθυνση των οχυρωματικών έργων.

Σε επιγραφή του 1457, εντοιχισμένη στην πύλη του Αγίου Ιωάννη διακρίνεται το όνομα του πιο γνωστού πρωτομάστορα, Μανόλη Κούντη.

ΛΑΤΙΝΟΙ ΛΟΓΙΟΙ

Cristoforo Buondelmonti
(περ. 1385–περ. 1430)

Ο Φλωρεντίνος μοναχός και γεωγράφος παρέμεινε για 8 χρόνια στη Ρόδο. Το έργο του «*Liber Insularum Archipelagi*», αποτελεί ένα πρότυπο για την εποχή του η ημερολόγιο με χάρτες και κείμενα για το Αιγαίο.

Guillaume Caoursin
(1430–1501)

Γάλλος λόγιος που έζησε στη Ρόδο και υπηρέτησε ως υποκαγκελάριος του Τάγματος. Σημαντικό έργο του αποτελεί η περιγραφή της πολιορκίας της πόλης από τους Οθωμανούς το 1480.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΟΓΙΟΙ

Γεώργιος Καλύβας

Ο κληρικός και λόγιος του 16ου αιώνα, μεταξύ άλλων περιέγραψε την άλωση της Ρόδου από τον Σουλεϊμάν το 1522, την οποία έζησε από κοντά. Ήταν η αιτία που έχασε την περιουσία και την πλούσια βιβλιοθήκη του και εγκατέλειψε τη Ρόδο για την Κρήτη.

Εμμανουήλ Γεωργιλλάς
(περ. 1445–περ. 1500)

Ο Ρόδιος ποιητής είναι γνωστός για το έμμετρο έργο του «*Το θανατικόν της Ρόδου*» που αναφέρεται στην επιδημία πανώλης που ξέσπασε στην ιπποτοκρατούμενη πόλη της Ρόδου τον Οκτώβριο του 1498.

Ένα μνημείο γεννιέται

ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΟΙ

Η Ρόδος από νωρίς προσέλκυσε το ενδιαφέρον ξένων περιηγητών και χαρτογράφων, συχνά κατά τους Αγίους Τόπους.

4. Χάρτης της Ρόδου του Benedetto Bordone, 1547.

Στα έργα τους περιλαμβάνονται πολύτιμες πληροφορίες για τη ζωή στο νησί και απεικονίσεις της πόλης της Ρόδου.

ΠΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΜΕΛΕΤΗΤΕΣ

Η μελέτη της ιστορίας των Ιωαννιτών Ιπποτών είχε ήδη ξεκινήσει από τους μεσαιωνικούς χρόνους!

Το ιστορικό της πολιορκίας της Ρόδου το 1480 καταγράφει ο λόγιος Guillaume Caoursin (1430-1503), που έζησε στη Ρόδο το 15ο αιώνα, ενώ το έργο του ιστορικού Giacomo Bosio (1544-1627), ο οποίος υπήρξε ο ίδιος μέλος του Τάγματος, παραμένει αναντικατάστατη πηγή για την ιστορία των Ιπποτών.

Η καταγραφή των οχυρώσεων και των μνημείων από τον Γάλλο αρχιτέκτονα και αρχαιολόγο Albert Gabriel (1883-1972) αποτελεί σημαντικό επιστημονικό έργο κατά την περίοδο της ιταλοκρατίας.

Από τους μεταγενέστερους ερευνητές, ο Ηλίας Κόλλιας (1936-2007), θεωρείται ο θεμελιωτής της σύγχρονης μελέτης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ρόδου.

Τον 20ο αιώνα Έλληνες και ξένοι ερευνητές ανασκάπτουν στη Ρόδο και πρωτοστατούν στην αποκατάσταση και ανάδειξη του μνημειακού της πλούτου.

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

ΤΗΣ «ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΡΟΔΟΥ»

Κατά την περίοδο της Ιταλοκρατίας στα Δωδεκάνησα (1912-1947), οι Ιταλοί προχώρησαν σε εκτεταμένες αρχαιολογικές ανασκαφές και δραστηλωτικές εργασίες των ιπποτικών μνημείων της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου.

«Τα λείψανα των προγονικών έργων υποβαστών τις ανωδομές των επιγόνων. 1930 μ.Χ. Φασιστικό έτος Θ.»⁷

Στο πλαίσιο της πολιτικής ιδεολογίας του φασισμού δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάδειξη της «λατινικής-ιπποτικής» ταυτότητας των μνημείων, αδιαφορώντας για τη διατήρηση της αυθεντικής μορφής, αλλά και για τις μεταγενέστερες οικοδομικές φάσεις της τουρκοκρατίας.

ΕΡΓΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Το Ελληνικό κράτος μερίμνησε για την κήρυξη των περισσότερων μνημείων ως ιστορικά διατηρητέα, ενώ το 1960 κηρύσσει ολόκληρη τη μεσαιωνική πόλη ως ιστορικό μνημείο που προστατεύεται από την Αρχαιολογική Υπηρεσία.

Η Παναγία του Μπούργκου και το Σουλεϊμάν Τζαμί. Οι αρμόδιοι φορείς για την αποκατάστασή τους τιμήθηκαν με το βραβείο της Eurora Nostra, του πανευρωπαϊκού οργανισμού για την πολιτιστική κληρονομιά.

Για την ανάδειξη της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου, η οποία αποτελεί ένα ζωντανό οικιστικό σύνολο με μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, ιδρύεται το 1985 το Γραφείο Συντήρησης και Αποκατάστασης Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου (1985-2005), ενώ, το 1998, συγκροτείται η Επιστημονική Επιτροπή Παρακολούθησης Έργων στα Μνημεία της Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου (1998-2016). Οι δύο φορείς, εκτός από το επιστημονικό και αναστηλωτικό τους έργο, είχαν ως στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων της παλιάς πόλης. Το έργο της αποκατάστασης της μεσαιωνικής πόλης συνεχίζει σήμερα η Εφορεία Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου.

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Μια πόλη-κάστρο κατά τα πρότυπα της Μεσογείου

Η σημερινή μορφή της Ρόδου, μίας από τις πιο όμορφες και καλοδιατηρημένες πόλεις-κάστρα του Αιγαίου, είναι το αποτέλεσμα πολλών περιόδων, με κυρίαρχη εκείνη της περιόδου των Ιωαννιτών Ιπποτών, οπότε η πόλη γνωρίζει μεγάλη ακμή και αποκτά την πολεοδομική οργάνωση, τα ισχυρά τείχη και το πλήθος των κτηρίων που αντικρίζει ο σημερινός επισκέπτης.

5. Πύλη D' Amboise.

6. Παλάτι Μεγάλου Μάγιστρου.

Την περίοδο των Ιωαννιτών Ιπποτών, η πόλη τετραπλασιάζεται σε έκταση και χωρίζεται με ένα εσωτερικό τείχος σε δύο άνισα τμήματα. Στο βόρειο και μικρότερο, το Κολλάκιο, όπου κατοικούσαν τα μέλη του ιπποτικού τάγματος, ήταν συγκεντρωμένα τα διοικητικά και εκκλησιαστικά κτίρια της πόλης. Ως κύριο άξονα είχε την οδό Ιπποτών. Στο νότιο και μεγαλύτερο τμήμα της πόλης, το Μπούργκο, ζούσε ο υπόλοιπος πληθυσμός. Το Μπούργκο διέσχιζε ο δρόμος της Αγοράς με καταστήματα, εργαστήρια και αποθήκες. Στο ψηλότερο, ΒΔ άκρο του Κολλάκιου, υψωνόταν το παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου, το στρατιωτικό και διοικητικό κέντρο της πόλης και ταυτόχρονα η τελευταία γραμμή άμυνας του πληθυσμού σε περίπτωση πολιορκίας.

Η μεσαιωνική Ρόδος διέθετε τρία λιμάνια, το κύριο λιμάνι της πόλης, που προστατευόταν από δύο ψηλούς πύργους και έκλεινε με αλυσίδα, το Μανδράκι, και την Ακαντιά.

Υπό την κυριαρχία των Δυτικών

Το 1204 με την Δ΄ Σταυροφορία τα περισσότερα νησιά του Αιγαίου περιήλθαν υπό την κυριαρχία των Βενετών, της ισχυρότερης ναυτικής δύναμης της εποχής.

Στη Ρόδο η εγκατάσταση Δυτικών παγιώνεται το 1310, με την εμφάνιση των Ιωαννιτών ιπποτών, οι οποίοι συμμαχούν με τον Γενουάτη κουρσάρο Vignolo de Vignoli. Έτσι εγκαθιανιάζεται για τα περισσότερα νησιά των Δωδεκανήσων μια νέα ιστορική περίοδος με εντελώς άλλη φυσιογνωμία που διήρκεσε περίπου δύο αιώνες. Το 1522 ύστερα από την πολύμηνη πολιορκία του σουλτάνου Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή, οι Ιωαννίτες Ιππότες εγκαταλείπουν τη Ρόδο για να εγκατασταθούν στη Μάλτα, αφήνοντας πίσω τους πλήθος μνημείων, ανεξίτηλα ίχνη της μακρόχρονης παρουσίας τους στο νησί.

...με διαχρονική ακτινοβολία ★1

Το Τάγμα των Ιωαννιτών Ιπποτών της Ιερουσαλήμ

Το τάγμα των ιπποτών του Ιωάννη, όπως ονομάστηκε από το προστάτη του άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο, αποτελεί ένα από τα στρατιωτικά μοναστικά τάγματα που ιδρύονται κατά τη διάρκεια των Σταυροφοριών, για να περιθάλψουν τους δυτικούς προσκυνητές των Αγίων Τόπων και να υπερασπιστούν τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Σταδιακά αποκτούν και στρατιωτικό χαρακτήρα και μάχονται εναντίον των μουσουλμάνων. Οι μοναχοί-πολεμιστές του τάγματος εγκαταλείπουν τους Αγίους Τόπους με την πτώση της Άκρας το 1291 και τη συνακόλουθη κατάλυση του σταυροφορικού Βασιλείου της Ιερουσαλήμ. Στην αρχή καταφεύγουν στην Κύπρο μέχρι την εγκατάστασή τους στη Ρόδο το 1309.

7. Castellania, το ποινικό δικαστήριο των ιπποτών

8. Κατάλυμα -ξενώνας- της γλώσσας της Ωβέρνης.

Στη διοίκηση συμμετείχαν ανώτατοι αξιωματούχοι,
ένas από κάθε «γλώσσα»,
που αποτελούσαν το Συμβούλιο.

Οι ιππότες κατάγονταν από διάφορες χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης. Όσοι ανήκαν στην ίδια εθνότητα αποτελούσαν μία «γλώσσα»⁸. Εκλεγμένος αρχηγός του κράτους τους ήταν ο μεγάλος μάγιστρος που κυβερνούσε μέχρι να πεθάνει.

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Ρόδος, η απόρθητη πόλη

Οι Ιωαννίτες Ιππότες έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την οχύρωση της πόλης της Ρόδου, του πολιτικού και διοικητικού κέντρου του ιπποτικού κράτους, που πέρα από τους πολυάριθμους εχθρούς, είχε να αντιμετωπίσει και τη μόνιμη απειλή των Οθωμανών. Εδώ κατασκευάστηκαν από τα πιο αξιόλογα οχυρωματικά έργα της περιόδου στην Ανατολική Μεσόγειο.

9. Πύλη Κανονιών.

10. Οχύρωση και ο κυκλικός Πύργος Ιταλίας (Carretto).

Τα θαυμαστά τείχη

Με αφορμή τη διευρυμένη χρήση της πυρίτιδας και των πυροβόλων όπλων, επισκευάζουν και επεκτείνουν τα τείχη της πόλης. Με περίμετρο 3,5 χλμ. και πάχος που φτάνει μέχρι και τα 14 μ., ενισχυμένα σε τακτά διαστήματα με πύργους, με ισχυρούς προμαχώνες και προτειχίσματα, μεγάλη τάφρο πλάτους από 20 έως 60 μ. και ισχυρά επιμήκη προχώματα, τα τείχη της Ρόδου προκαλούσαν το θαυμασμό των περιηγητών του Μεσαίωνα, που θεωρούσαν την πόλη της Ρόδου απόρθητη και προπύργιο της χριστιανοσύνης στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Ο «φόρος της αλυσίδας»

Για την αντιμετώπιση του κόστους των οχυρωματικών έργων επιβάλλεται το 1462 ειδικός φόρος 2,5% επί της αξίας των εμπορευμάτων που εισάγονταν στο λιμάνι της Ρόδου. Για να εισπλεύσουν τα πλοία στο λιμάνι, έπρεπε να πληρωθεί ο φόρος, για να βυθιστεί η αλυσίδα που έφραζε το στόμιο του.

...με διαχρονική ακτινοβολία ★ 2

Τα κάστρα των Ιωαννιτών ιπποτών στα Δωδεκάνησα

Οι Ιωαννίτες ιππότες αναπτύσσουν ένα πυκνό οχυρωματικό δίκτυο στα Δωδεκάνησα. Εκσυγχρονίζουν τα υπάρχοντα κάστρα της Ρόδου και των νησιών που τελούν υπό την κυριαρχία τους, χτίζουν νέα, ενώ αναπτύσσουν ένα πυκνό δίκτυο από πύργους-παρατηρητήρια για την έγκαιρη προειδοποίηση σε περίπτωση κινδύνου.

Το ιπποτικό κάστρο Krak des Chevaliers στους μεσαιωνικούς Αγίους Τόπους, σημερινή Συρία, είναι μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

11. Κάστρο Νερατζάς, Κω.

12. Κάστρο του Κολοσσίου, Κύπρος.

Εκτός συνόρων!

Με τους Ιωαννίτες ιππότες συνδέεται ένας μεγάλος αριθμός ισχυρών κάστρων στις εκάστοτε περιοχές της επικράτειάς τους, στους Αγίους Τόπους, στην Κύπρο και στη Μάλτα.

Υπολογίζονται 56 ιπποτικά κάστρα στα Δωδεκάνησα, τα 21 από τα οποία βρίσκονται στο νησί της Ρόδου. Στα περισσότερα από τα κάστρα των Δωδεκανήσων, οι κάτοικοι κατέφευγαν μόνο σε περίπτωση ανάγκης. Η Ρόδος, όπως και το κάστρο της Νερατζάς, και πιθανώς της Αντιμάχειας στο νησί της Κω, αποτελούσαν τα μόνα κάστρα, στα οποία ήταν εγκατεστημένος μόνιμα ο πληθυσμός. Σε περίπτωση πολιορκίας οι κάτοικοι των γύρω νησιών κατέφευγαν στο καλύτερο οχυρωμένο κάστρο της Ρόδου.

Κάστρα - καταφύγια

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Μια πολυάνθρωπη πόλη

Κατά τα πρότυπα της Δύσης, στη μεσαιωνική Ρόδο κατοικούσε ένα ετερόκλητο πλήθος ανθρώπων με διαφορετικό κοινωνικό, γλωσσικό, θρησκευτικό και πολιτιστικό υπόβαθρο. Κυρίαρχο πληθυσμιακό στοιχείο της πόλης αποτελούσε ο γηγενής ελληνικός πληθυσμός που κατοικούσε κυρίως στο Μπούργκο. Εντός των τειχών, εκτός από τους ολιγάριθμους Ιωαννίτες ιππότες, ζούσαν Λατίνοι από χώρες της Δυτικής και Βόρειας Ευρώπης, οι οποίοι διαμόρφωσαν μία εντόπια αριστοκρατία, που μετέφερε στη Ρόδο τον δυτικό τρόπο ζωής. Σημαντικό πληθυσμιακό στοιχείο της πόλης αποτελούσαν επίσης οι Εβραίοι, ενώ από την πόλη δεν έλειπαν Αρμένιοι, Άραβες από τη Συρία και την Αίγυπτο, Τούρκοι και Μαυριτανοί έμποροι, ακόμη και τσιγγάνοι. Στη Ρόδο διαβιούσαν και πολλοί σκλάβοι.

14. Το λιμάνι της Ρόδου.

15. Παναγία του Κάστρου, Βυζαντινός ναός 11ου αι.

16. Παναγία του Κάστρου. Τοιχογραφία αγίας Λουκίας, 14ος αι.

Ροδιακή «εκλεκτική» τάση στις τέχνες

Οικονομική άνθηση

Οι διπλωματικές και εμπορικές επαφές των ιπποτών έδωσαν ώθηση στην οικονομία της πόλης. Το λιμάνι της Ρόδου αναδεικνύεται σε ένα από τα σημαντικότερα της Ανατολικής Μεσογείου. Το εμπόριο διακινούνταν στο μεγαλύτερο μέρος του από Καταλανούς, Γενουάτες και Βενετούς, χωρίς να αποκλείονται και Έλληνες μεγαλέμποροι.

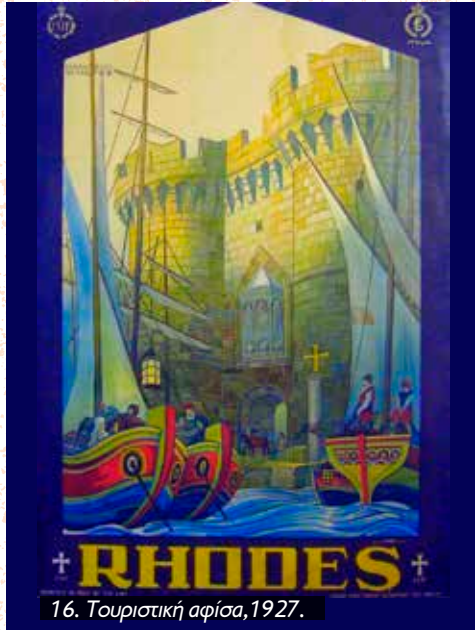
Στα μνημεία της Ρόδου συχνά συνυπάρχουν επιλεγμένα στοιχεία της βυζαντινής τέχνης με χαρακτηριστικά της δυτικοευρωπαϊκής τέχνης, γοθικής και αναγεννησιακής, προσδίδοντας τους ιδιαίτερο και μοναδικό χαρακτήρα.

Πολλοί φορούν μεταξωτά,
βελούδα, τζαμηλότια,
Πάσα λογής κατακοπτά,
φαρδειά τα μανικότια...

Εμμανουήλ Γεωργιλλάς, Το θανατικόν της Ρόδου

...με διαχρονική ακτινοβολία ★3

Ρόδος, σταυροδρόμι πολιτισμών

Η σημερινή μεσαιωνική πόλη αποτελεί ένα τυπικό παράδειγμα διαχρονικής πολυπολιτισμικής μεσογειακής πόλης. Εντός της μεσαιωνικής οχύρωσης σμίγουν αρμονικά αρχιτεκτονήματα όλων των ιστορικών περιόδων, αποτυπώνουν τη μακραίωνη ιστορία της πόλης, διαμορφώνοντας ταυτόχρονα ένα γοητευτικό σύνολο που μας ταξιδεύει στο χρόνο.

Το emblematico ξενοδοχείο Grande Albergo delle Rosse στο λιμάνι, στην αρχική μορφή του 1927. Εκεί υπογράφηκε η ίδρυση του κράτους του Ισραήλ το 1948.

Μεγάλη τουριστική ανάπτυξη

Οι Ιταλοί κατά τη διάρκεια της Ιταλοκρατίας (1912-1947) προόριζαν το «νησί του Ήλιου» ως ένα τουριστικό πόλο έλξης για εύπορους ταξιδιώτες. Τα μνημεία της πόλης, οι χρυσές αμμουδιές του νησιού, το όμορφο φυσικό περιβάλλον και η φιλοξενία των κατοίκων συνέβαλλαν ώστε από τη δεκαετία του 1960 να γνωρίσει μεγάλη τουριστική ανάπτυξη.

Αρκετές κινηματογραφικές ταινίες είναι γυρισμένες στο ιδανικό σκηνικό της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου, που χαρακτηρίστηκε ως το «Χόλυγουντ της Ελλάδας».

Η πρεμιέρα της ταινίας «Τα κανόνια του Ναβαρόνε» (The Guns of Navarone, 1961) έγινε στο Λονδίνο παρουσία της βασίλισσας Ελισάβετ, αποτελώντας θαυμάσια ευκαιρία για την προβολή του νησιού.

Σκηνικό για ταινίες

Μνημειώδεις διάλογοι

ΕΛΛΑΔΑ

Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας

Μία από τις καλύτερα διατηρημένες οχυρωμένες πόλεις-λιμάνια της Μεσογείου στο Ιόνιο Πέλαγος της περιόδου της κυριαρχίας των Βενετών.

ΕΛΛΑΔΑ

Κάστρο της Μυτιλήνης

Ένα από τα ισχυρότερα κάστρα-λιμάνια, εξαιρετο δείγμα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής των Γενουατών στο Βορειοανατολικό Αιγαίο.

ΜΑΛΤΑ

Βαλέτα

Ιστορική πρωτεύουσα της Μάλτας, όπου εγκαταστάθηκαν οι Ιωαννίτες ιππότες μετά την αποχώρησή τους από τη Ρόδο το 1530. Εντός των τειχών της πόλης διατηρούνται 320 τουλάχιστον μνημεία διαφορετικών περιόδων.

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
& ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ!

ΥΕΜΕΝΗ

Παλαιά Πόλη Shibam

Οχυρωμένη πόλη του 16ου αιώνα με εντυπωσιακούς πανύψηλους πύργους από πηλό, γνωστή ως «Το Μανχάταν της ερήμου».

Ένα μήνυμα του σήμερα...

«Οσπιταλιέροι»⁹

Μία από τις κύριες αποστολές των Ιωαννιτών ιπποτών υπήρξε η λειτουργία νοσοκομείου για την περίθαλψη των Σταυροφόρων και των προσκυνητών στους Αγίους Τόπους.

Η αποστολή αυτή τηρήθηκε απρόσκοπτα σε όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας του Τάγματος. Στην Ιερουσαλήμ από τον 12ο αιώνα λειτουργούσαν ένα μεγάλο νοσοκομείο κοντά στον Πανάγιο Τάφο.

Η ίδρυση του πρώτου νοσοκομείου στη Ρόδο, γνωστού ως Παλαιού Νοσοκομείου αποφασίστηκε ήδη το 1313. Το 1440 ξεκίνησε η κατασκευή του δεύτερου νοσοκομείου (Νέο Νοσοκομείο), εντός του Κολλάκιου. Το επιβλητικό διώροφο κτήριο, που στεγάζει σήμερα το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης, αποτελείται από δωμάτια γύρω από μία μεγάλη, τετράγωνη, εσωτερική αυλή.

Οι Ιωαννίτες ιππότες αναλάμβαναν επίσης τη φροντίδα για τους φτωχούς, τις χήρες, τα ορφανά και τη φιλοξενία των προσκυνητών.

18. Έσωτερική άποψη του «Νέου Νοσοκομείου» στη Ρόδο

...για ένα καλύτερο αύριο!

Στόχοι 2030 >

3 ΚΑΛΗ
ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ
ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Διασφαλίζουμε μία ζωή με υγεία και προάγουμε την ευημερία για όλους, σε όλες τις ηλικίες!

σημειώσεις

1. Κολοσσός της Ρόδου: γιγάντιο χάλκινο άγαλμα, του θεού Ήλιου, προσάτη του νησιού. Έργο του γλύπτη Χάρη του Λίνδιου, στις αρχές του 3ου αιώνα π.Χ. ως δείγμα ευγνωμοσύνης για την προστασία της πόλης από την πολύμηνη πολιορκία του Δημητρίου Πολιορκητή. Κατέρρευσε από το σεισμό του 226 π.Χ. και δεν σώζεται σήμερα. Το μέγεθος του και η πρωτοποριακή τεχνική κατασκευής του εντυπωσίασαν τους αρχαίους που τον κατέταξαν στα Επτά Θαύματα του Κόσμου.
2. Πίνδαρος, λυρικός ποιητής (αΐμισό 5ου αι. π.Χ), «ἔστι γὰρ ὄντως ἡ πόλις Ἡλίου, πρέπον ἔχουσα τῷ θεῷ τὸ κάλλος». Σύμφωνα με τον Πίνδαρο, όταν ο Δίας μοίρασε τη γη στους ολύμπιους θεούς ο Ήλιος έλειπε. Ο Ήλιος ζήτησε να γίνει δική του η γη που θα αναδυόταν από τη θάλασσα την ανατολή. Έτσι αναδύθηκε το νησί της Ρόδου. Ο Ήλιος εντυπωσιάστηκε από την ομορφιά της και την έλουσε με τις ακτίνες του. Από τότε η Ρόδος είναι το νησί του Ήλιου, το πιο φωτεινό και λαμπερό νησί.
3. Ιππόδαμος ο Μιλήσιος: Θεωρείται ο «πατέρας της πολεοδομίας». Έζησε τον 5ο αι. π.Χ. και σχεδίασε την Μίλητο, τη Ρόδο, τον Πειραιά και πολλές πόλεις σε αποικίες. Το Ιπποδάμειο σύστημα σχεδιάζει την ιδανική πόλη με βάση τη χάραξη παράλληλων και κάθετων δρόμων, ώστε να δημιουργούνται οικοδομικά τετράγωνα και ευρύχωρες πλατείες με κατάλληλο προσανατολισμό. Οι θέσεις των διοικητικών κτηρίων, των ναών και των κατοικιών ήταν καθορισμένες με ακρίβεια, καθώς και η υπόγεια υδροδότηση και αποχέτευση.
4. Έμβλημα: μοναδικό διακριτικό σύμβολο που συνδέεται με μία αριστοκρατική οικογένεια ή με άλλη μορφή εξουσίας (πολιτικής, θρησκευτικής κλη). Κοσμέι θύρες, σημαίες, ασπίδες, σφραγίδες κλη και αποτελεί στοιχείο αναγνώρισης και ταυτοποίησης του ατόμου ή φορέα που το φέρει.
5. Ο ξεναγός μας είναι εμπνευσμένος από τον υψηλόβαθμο αυλικό, λόγιο και υποκαγκελάριο Guillaume Caoursin. Η ιστορία τοποθετείται τις αρχές του 16αι. όταν έφθαναν στη Ρόδο ειδικοί μηχανικοί και αρχιτέκτονες για να εξετάσουν και να ενισχύσουν τα τείχη, με πρόσκληση των μαγίστρων. Οι Οθωμανοί κατέλαβαν τελικά τη Ρόδο το 1522, όμως η ενίσχυση των τειχών ήταν συνεχής προτεραιότητα μέχρι τότε. Χαρακτηριστικά βλ. τον μηχανικό Matteo Gioeni, και τον επίσης Ιταλό αρχιτέκτονα Basilio dalla Scuola που έφθασε το 1519 στη Ρόδο με πρόσκληση του μεγάλου μαγίστρου Fabrizio del Carretto (1513-1521) με σκοπό την ενίσχυση των οχυρώσεων της Ρόδου, μπροστά στο κίνδυνο της τουρκικής απειλής.
6. Για το «Τάγμα των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου» ή «του Νοσοκομείου», βλ σελ. 18 κ.εξ. ιδίως σ. 19, 25.
7. Πρόκειται για μετάφραση ιταλικής επιγραφής. Το σύγχρονο κτήριο της Δημοτικής Πινακοθήκης φέρει αυτήν τη χαρακτηριστική οικοδομική επιγραφή, Οικοδομήθηκε το 1930, πάνω από ερείπια ιπποτικών κτηρίων, για να στεγάσει ιταλικές επιχειρήσεις,
8. Οι «γλώσσες», δηλαδή οι εθνότητες, ήταν οκτώ: της Προβηγκίας, της Ωβέρνης, της Γαλλίας, της Αγγλίας, της Γερμανίας, της Ιταλίας, της Αραγωνίας και της Καστίλλης. Κάθε «γλώσσα» είχε το κατάλυμά της (auberge), έναν ξενώνα, όπου έμεναν τα μέλη της και πολεμούσε σε συγκεκριμένη θέση της οχύρωσης.
9. Οσπιταλίοι: Hospitallers, οι «Ιππότες του Νοσοκομείου»

βιβλιογραφία

- Αρχοντόπουλος Θ.Α., *Ο ναός της Αγίας Αικατερίνης στην πόλη της Ρόδου και η ζωγραφική του ύστερου μεσαίωνα στα Δωδεκάνησα, (1309–1453)*, Ρόδος–Αθήνα 2010.
- 15 χρόνια έργων αποκατάστασης στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου: Πρακτικά του Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Ρόδος, 14–18 Νοεμβρίου 2001, 2 τόμ. Αθήνα 2007.
- Η Ρόδος από τον 4ο αιώνα μ.Χ. μέχρι την κατάληψη της από τους Τούρκους (1522): Παλάτι Μεγάλου Μαγίστρου (κατ. έκθ.), Αθήνα 2004.
- Καρανάσος Κ., «Μεσαιωνική πόλη της Ρόδου: Η πολιτική της ανάπτυξης του περιβάλλοντος της ιστορικής πόλης κατά τη διάρκεια της Ιταλικής κατοχής 1912-1947», στο Μ. Κορρές – Στ. Μαμαλούκος – Κ. Ζάμπας – Φ. Μαλλούκου-Tufano (επιμ.), *Έρως Κτίστης: Μνήμη Χαράλάμπου Μπούρα*, τόμ. 1, Αθήνα 2018, 487–498.
- Καρασάββα-Τσιλιγγίρη Φ., «Το παλιό Νοσοκομείο (Vetera Infirmaria) στη Ρόδο: Παρατηρήσεις στην τοπογραφία της μεσαιωνικής πόλης», *Εώς και Εσπέρια* 3 (1996-1997), 69–82.
- Κόλλιας Η., *Η μεσαιωνική πόλη της Ρόδου και το παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου*, Αθήνα 1994 (1η έκδ.).
- Κόλλιας Η.Ε., «Μάστορες, πρωτομάστορες και μηχανικοί των μεσαιωνικών οχυρώσεων της Ρόδου», *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας* 20 (1998), 149–164.
- Κόλλιας Η.Ε., *Η μνημειακή εκλεκτική ζωγραφική στη Ρόδο στα τέλη του 15ου και στις αρχές του 16ου αιώνα, μνήμη Μανόλη Χατζηδάκη*, Ακαδημία Αθηνών, 29 Φεβρουαρίου 2000, Αθήνα 2000.
- Μανούσου–Ντέλλα Κ., «Οι θαλάσσιες οχυρώσεις και τα λιμάνια της πόλης της Ρόδου», *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας* 20 (2009), 67-80.
- Μανούσου-Ντέλλα Κ. – Γ. Ντέλλας (επιμ.), *Μεσαιωνική πόλη Ρόδου: Έργα αποκατάστασης 2011-2016*, Ρόδος: 2017.
- Μαριά Μ.Μ., *Ρόδος: Ένας περίπατος στην παλιά πόλη*, Ρόδος 2019.
- Ρόδος 2.400 χρόνια: Η πόλη της Ρόδου από την ίδρυσή της μέχρι την κατάληψη από τους Τούρκους (1523): Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, Ρόδος, 24-29 Οκτωβρίου 1993, Πρακτικά, 2 τόμ., Αθήνα 1999.
- Τρυποσκούφη Α. – Α. Τσιτούρη (επιμ.), *Ενετοί και Ιωαννίτες ιππότες: Δίκτυα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής, πειραματική ενέργεια ARCI-MED*, Αθήνα 2001.
- Τσιρπανλής Ζ.Ν., *Η Ρόδος και οι Νότιες Σποράδες στα χρόνια των Ιωαννιτών Ιπποτών, 14ος-16ος αι.: Συλλογή ιστορικών μελετών*, Ρόδος 1991.
- De Vaire J.-B.–L. Vissière, *Tous les deables d'enfer: Relations du siège de Rhodes par les Ottomans en 1480*, Γενεύη 2014.
- Gabriel A., *La cité de Rhodes, MCCCX-MDXXII*, τόμ. 1: *Topographie, architecture militaire*, τόμ. 2: *Architecture civil et religieuse*, Παρίσι 1921–1923.
- Kasdagli A.M., *Stone Carving of the Hospitaller Period in Rhodes: Displaced*

Pieces and Fragments, Οξφόρδη 2016.

Kasdagli A.–M.–A. Katsioti–M. Michaelidou, “Archaeology on Rhodes and the Knights of Saint John of Jerusalem”, στο P. Edbury–S. Kalopissi-Verti (επιμ.), *Archaeology and the Crusades: Proceedings of the Round Table, Nicosia, 1 February 2005*, Αθήνα 2007, 35–62.

Luttrell A., *The town of Rhodes: 1306–1356*, Ρόδος 2003.

Maglio E., *Rhodes: Forme urbaine et architecture religieuse (XIVe–XVIIIe siècles)*, Aix-en-Provence 2016.

Zoitou S., *Staging Holiness: The case of Hospitaller Rhodes (ca. 1309-1522)*, Λέιντεν–Βοστώνη 2020.

Πηγές στο διαδίκτυο

http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=7029

<https://whc.unesco.org/en/list/493/>

Δήμος Ρόδου, Πολιτιστικός και Ιστορικός Ξεναγός/Cultural and Historical Guide: <http://tourism.rhodes.gr/?p=7103>

Εφορεία Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου, Μουσεία–Μνημεία–Αρχαιολογικοί χώροι, Ρόδος: <https://efadod.gr/>

Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, Εξερευνώντας τον κόσμο του Βυζαντίου/Exploring the Byzantine World: <http://www.exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=monument&id=2&sub=657&sub2=68&lang=gr&template=infokiosk>

προέλευση εικόνων

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ
στα ελληνικά μνημεία unesco

Υπουργείο Πολιτισμού

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων,
Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ISBN XXX-XXX-XXX-X